

Razmišljanja stručnjaka:

Skup

Dijalog o normalizaciji odnosa pod okriljem EU

Dialogue
Solutions
Future

Tekući izazovi u procesu normalizacije

Učesnici su izrazili zabrinutost zbog stagniranja procesa normalizacije između Kosova i Srbije, što sugeriše da se ni kosovska vlada ni srpska administracija ne čine potpuno posvećenim tome. Jedno viđenje ukazalo je na odsustvo istinske političke volje za normalizacijom, pri čemu je jedan od učesnika kao moguće rešenje sugerisao pristup odozgo nadole, slično Prespanskom sporazumu Severne Makedonije. Drugi su rekli da možda obe strane čekaju da im spoljašnji događaji, kao na primer američki izbori, pokažu koji su sledeći koraci, što govori o oklevanju da samostalno vode taj proces.

Uloga međunarodnih aktera

U pogledu uticaja međunarodnih aktera javila su se različita mišljenja. Neki su tvrdili da je Evropskoj uniji (EU) potrebno snažnije rukovodstvo, kritikujući njeno oslanjanje na podršku SAD kao nedelotvorno. Kako je rekao jedan učesnik, ako bi se SAD povukle iz procesa, EU ne bi bila u stanju da ga održi, čemu su se usprotivili oni koji veruju da bi uloga EU trebalo da se ojača nezavisno od toga, naročito uz potencijalno vođstvo ličnosti kao što je Kaja Kalas. Neki su bili zabrinuti da su SAD odranije minirale napore predvođene Evropskom unijom, a neki učesnici opisali su ranije slučajeve „aktivnog sabotiranja“ od strane SAD, time ističući složenu dinamiku odnosa snaga u pristupu međunarodne zajednice dijalogu.

Vizija i strukturna integracija

Kritični momenat za zabrinutost bilo je to što nema vizije budućnosti koja bi bila zajednička za Kosovo i Srbiju. Kosovo traži uzajamno priznavanje a Beograd to odbija, što je stvorilo situaciju u kojoj kosovski Srbi osećaju da nemaju podršku ni iz Prištine ni iz Beograda. Neki učesnici smatrali su da je rad kosovskog premijera Aljbina Kurtija na integraciji nedelotvoran, navodeći da srpske institucije i dalje funkcionišu dok novim institucijama koje podržava Kosovo nedostaje puna funkcionalnost, a ishod je zavisnost lokalne populacije od srpskog sistema. Nasuprot tome, drugi su tvrdili da je ukidanje paralelnih struktura presudno za dugoročnu stabilnost, sugerišući da je Kurtijev pristup neophodan kako bi se izbegao „zamrznuti konflikt“.stability, suggesting that Kurti's approach is necessary to avoid a “frozen conflict.”

Integracija i autonomija zajednice

Dijalog je obuhvatio različita mišljenja o integraciji srpskih zajednica i potencijalnoj amnestiji za bivše službenike Kosovske policije koji su podneli ostavke. Oni koji zagovaraju amnestiju naglasili su kako su se prethodni regionalni konflikti, kao što su oni u Severnoj Makedoniji i na jugu Srbije, pokazali kao modeli uspešne integracije kad su bivši bili primljeni u javnu službu.

S druge strane, skeptici su upozorili da bi amnestija bez strategija za suštinsku integraciju mogla da produži zavisnost od srpskih struktura, naročito u odsustvu jasne podrške autonomiji ili Asocijaciji opština sa srpskom većinom (AOSV).

Stavovi o pravima manjina

Učesnici su konstatovali da bi fokus EU na kosovske Srbe, iako neophodan, trebalo proširiti i na druge manjine, kao što su Albanci u Preševskoj dolini, kod kojih je zabeležen ograničen napredak od Končuljskog sporazuma. Dok su neki učesnici naglasili odgovornost EU da ispoštuje svoju posvećenost pravima manjina na celom Balkanu, drugi su tvrdili da bi proširenje inkluzije manjina moglo dodatno usložniti napore na normalizaciji, što bi moglo da zasmeta daljem napredovanju sa kosovskim Srbima.

Budući koraci i mogući uticaji spoljnih činilaca

Ishod predsedničkih izbora u SAD ocenjen je kao moguća prekretnica, uz jednodušan stav da bi mogao neposredno uticati na odnose Kosova i Srbije. Učesnici su izrazili nadu da bi odlučujući ishod mogao ponovno uvesti SAD u dijalog, dok su drugi izneli bojazan da bi promena američke politike mogla voditi u izolaciju i porast tenzija. Pored toga, kosovski izbori 2025. godine viđeni su kao prelomni, naročito za sprovođenje AOSV i podsticanje učešća kosovskih Srba u lokalnoj vlasti, s tim da su neki od učesnika upozorili da bi neresavanje pitanja AOSV dodatno narušilo poverenje u Prištinu među Srbima na severu Kosova.

Zaključak

Uprkos različitim viđenjima, svi su se složili da su potrebni jasno vođstvo EU, definisaniji okvir za normalizaciju i usaglašeni naponi da se ponovo izgradi poverenje sa kosovskim Srbima. Učesnici su naglasili da bez toga Kosovo rizikuje takve demografske promene koje bi mogle dovesti do dalje izolacije srpskih zajednica, što bi na kraju dovelo u pitanje stabilnost i multietnički karakter celog regiona.

Dialogue Solutions Future

Ovaj izveštaj je deo projekta Dijalog, rešenja, budućnost. Projekat finansira nemačko Savezno ministarstvo spoljnih poslova, a sprovode ga Nova društvena inicijativa (NSI) i Institut za socijalnu politiku Musine Kokalari (ISP Musine Kokalari). Izraženi stavovi u ovom izveštaju ne odražavaju nužno zvanične stavove nemačkog Saveznog ministarstva spoljnih poslova.